

VNG OVERIJSSSEL 2117: DE OPGAVEN VAN DE EEUW

(BIJ WIJZE VAN INTRODUCTIE OP DE WORKSHOPS OP 7 APRIL)

INLEIDING

Honderd jaar vooruitkijken! Denkt u zich eens in: een Overijsselaar die in 1917 droomt over de gemeenten een eeuw later. Toen ontvluchtten tienduizenden Belgen in Overijssel de Eerste Wereldoorlog. In Dalfsen sloot de gasfabriek en moest de bevolking weer met petroleumlampen de avond doorkomen. En de eerste serieuze plannen werden gepubliceerd om Twente te verbinden met de rest van Nederland door middel van kanalen, de snelweg naar de toekomst. Het is geen sinecure om honderd jaar vooruit te kijken.

De VNG publiceerde een aantal jaren geleden een verkenning naar de toekomst van gemeenten. Er waren drie scenario's: Samendam, Ikhoven en Staatsburcht. U raadt het al, in het eerste staan gezamenlijke bewonersinitiatieven centraal, in het tweede een egocentrisch individualisme en in Staatsburcht regelt de overheid alles.

Het zijn mooie scenario's. Ze worden in Overijssel ook gebruikt. Toch denk ik dat we een andere benadering nodig hebben. Samendam, Ikhoven en Staatsburcht: dat zijn nuttige toekomstbeelden als je wilt nadenken over de inrichting van het publieke domein – over hoe we het doen. Het zijn bestuurskundige scenario's. Ze zeggen niets over de inhoud van het werk – over wat we doen.

Kunnen we dan uitspraken doen over de inhoud van het werk van gemeenten en – als

die prachtorganisatie dan nog bestaat – de agenda van de bestuursvergadering van VNG Overijssel april 2117? Het lijkt onmogelijk, maar toch ik ga ik een poging wagen. Ik doe dat via een omweg, namelijk die van de opgaven die er dan zullen zijn. De vraagstukken die we dan zien, zullen immers voor een belangrijk deel ons werk bepalen – zo is mijn gedachte. Om die hypothese eens uit te proberen kunnen we oefenen op het verleden. Als we terugkijken op de 20e eeuw dan is mijns inziens de conclusie dat de gemeentelijke opgave die hele eeuw nog lag in het verwerken van de industriële revolutie. Natuurlijk, die was veel eerder begonnen.

Maar de nadelen van massieve productie in fabrieken waren in het begin van de 20e eeuw nog volop aanwezig. Een proletariaat dat in afschuwelijk ongezonde omstandigheden in steden woonde. Sociale spanningen, uitmuntend in een constante revolutiedreiging voor de bovenlaag. Enorme kindersterfte waardoor de gemiddelde leeftijd rond de 47 lag. De 20e eeuw is in belangrijke mate de eeuw van de sociaaleconomische emancipatie van de arbeider, en dat bepaalde ook het takenpakket van gemeenten. Er is geen beleidsterrein dat zo succesvol is geweest als scholing, voor een deel gestart uit ideële overwegingen, voor een deel omdat de fabrieken geschoolde werknemers nodig hadden. In 1900 had meer dan de helft van de mannen en bijna driekwart van de vrouwen de lagere school als enig onderwijs. In 2000 gold dat voor enkele procenten. Gemeenten gingen zich aan het begin van de vorige eeuw ook met het ruimtelijk

domein en wonen bezighouden: nette huisjes, zo mogelijk in het groen – om infectieziekten tegen te houden. Toen in de jaren dertig bleek dat de geïndustrialiseerde wereld vatbaar was voor crises en de fabrieksarbeider zonder bestaanszekerheid niet minder vatbaar was voor populisme, ontstond de verzorgingsstaat – mensen moesten de zekerheid hebben dat het collectief voor hen zorgde op het moment dat er ongelukken gebeurden. Gemeenten werden belast met de uitvoering van sociaal beleid. U ziet, de taken van gemeenten zijn een resultaat van grotere maatschappelijke omwentelingen, zoals de industrialisatie, die op hun beurt vaak weer het effect zijn van technologische vooruitgang, zoals de uitvinding van de stoommachine en de electromotor. Dit proces zorgde voor een enorme uitbreiding van het takenpakket. Grofweg gezegd van veiligheid en de uitgave van paspoorten tot wonen, zorg, onderwijs en economie.

DE OPGAVEN VAN DE TOEKOMST

Ik realiseer me dat ik met zevenmijlslarzen door de geschiedenis loop. En er is ook niet ineens een grote scheidslijn bij de eeuwwisseling of bij de honderdste verjaardag van VNG Overijssel. We zullen in de 21e eeuw voor een deel nog bezig zijn met die industriële revolutie. Maar wel op een andere manier. De focus verschuift van het sociaaleconomische naar het fysieke domein. Bovendien moeten we afrekenen met de organisaties uit een oud tijdperk. Daarnaast krijgen we te maken met opgaven die het gevolg zijn van de volgende technologische doorbraak: de ICT. Dat resulteert in vier opgaven.

Klimaat en milieu

De fysieke implicaties van de industriële

revolutie zijn in de loop van de 20e eeuw duidelijk geworden: ons gebruik van grondstoffen, de verminderde vitaliteit van de natuur, klimaatverandering. Kort gezegd, we zullen de komende eeuw de rommel moeten opruimen. Het zijn geen kleine vraagstukken. Als we ons alleen al focussen op klimaatverandering, dan heeft het Planbureau voor de Leefomgeving een glashelder beeld gegeven van de opgaven¹. Die gaan over wonen, over veeteelt, over energieproductie, over adaptief waterbeleid. Ik kan u nu al verklappen dat we in 2117 nog steeds met dit vraagstuk bezig zijn. Of nog steeds... Laten we eerlijk wezen, we zijn nog niet eens serieus begonnen.

Andere organisatievormen

Als we naar de orgware kijken, zullen we ons moeten verhouden tot de managementstijl van de industriële revolutie. Die kwam er kort gezegd op neer: zo veel mogelijk produceren tegen zo min mogelijk kosten. Dat betekende opschaling. Deze efficiencyfilosofie heeft zich ook meester gemaakt van andere typen bedrijven dan autofabrikanten. Neem bijvoorbeeld zorg- en welzijnsinstellingen en de overheid zelf. Iedereen die met de zorg te maken krijgt valt één ding op: de enorme discrepantie tussen emotie en systeem. Het management denkt vanuit het organisatiebelang en werkt met regels. De verzorgende en verzorgde hebben met elkaar te maken. Het woord 'belang' is dan vaak al een misvorming van de realiteit, het gaat veeleer om 'behoefte'. Bovendien: niemand wil volgens de regels verzorgd worden. U en ik willen liefde, zorg met aandacht voor onze eigenheid als individu. Welnu, de behoefte aan zorg zal alleen maar groter worden. Daar zorgt de vergrijzing wel voor. Bedrijven hebben al ontdekt dat massa-

1 Planbureau voor de Leefomgeving, Opties voor energie- en klimaatbeleid, Den Haag, 2016.

individualisering mogelijk is. Zij zorgen dat hun producten zich vormen naar de individuele wensen van de klant. Het gaat niet meer om eenheidsworst. Op internet hebben we de mogelijkheid om zelf onze auto, schoenen of huis te ontwerpen. Natuurlijk nemen we vaak de moeite niet. We laten het over aan de professionals. Maar dat ligt anders als het gaat om ons meest individuele bezit, ons lichaam. En dat zal de tweede opgave worden voor gemeenten: de ontwikkeling tot empathische gemeente.

Ik heb ICT en internet al even aangestipt. Twee andere grote opgaven hebben te maken met deze nieuwe technologie, die net zo structurerend zal zijn voor onze ruimte, sociale en economische relaties als de industriële revolutie dat was.

Samenleven

De eerste opgave is grotere tegenstellingen. In het laatste Sociaal Cultureel Rapport, getiteld De toekomst tegemoet, heeft het SCP verkend hoe de samenleving er in de toekomst uit zal zien. Men schildert een overgang van verzuiling naar een netwerksamenleving. Dat is een wereld waarin niet meer religieuze of ideologische groepen centraal staan, maar het individu dat op zoek is naar zijn eigen identiteit en daarmee zijn eigen groepen formeert al naargelang de eigen wensen en belangstelling. Dat is mooi. Het heeft een sterk emanciperende werking, zoals de jaren zestig toonden. Maar nu blijkt dat ditzelfde proces tegelijk voor fragmentatie zorgt. Er ontstaan bubbels. Gelijkgestemden communiceren niet meer met andersdenkenden. En sterker nog, er ontstaan groepen die hun identiteit voor een belangrijk deel ontlene aan een vijandbeeld: wij delen andere en betere

normen en waarden dan 'die anderen'. Met die bubbels moeten wij leven en ze zullen een belangrijke uitdaging vormen voor de 21e eeuw. Het SCP voorspelt dat de tegenstellingen zoals we die nu beleven, alleen maar feller zullen worden. Daar zijn verschillende redenen voor. De eerste is ruimtelijke segregatie. Groepen komen elkaar simpelweg minder tegen. Internet versterkt dit effect. Ten tweede, zo is de verwachting, hebben mensen steeds minder de vaardigheid om met meningsverschillen om te gaan. We blijven naar elkaar schreeuwen, overtuigd van het eigen gelijk en verbijsterd over de onwil van de ander om het in te zien. En ten derde, sociale identiteiten zullen niet minder belangrijk worden, zeker niet waar ongelijkheid in het spel is. De ongelijkheid wordt groter door de toenemende complexiteit: er zullen groepen zijn die daar niet mee om kunnen gaan. Zullen de tegenstellingen escaleren? Het SCP durft die vraag niet positief of negatief te beantwoorden. Dat is op zich al onheilspellend genoeg.

ICToop Overijssel

Tot slot: de digitale wereld. We lijken heel zacht het digitale tijdperk binnengerold te zijn. De huidige generatie bestuurders heeft de schoolschrijftjes nog uitgeschreven of op typemachines getikt, en draadloos bellen was toen iets voor James Bond. We hebben ons daar heel gemakkelijk aan aangepast. Toch, het klinkt paradoxaal, kun je zonder meer stellen dat we nog moeten wennen aan ICT. Dat geldt zowel voor wat betreft de positieve als de negatieve kanten, voor onze dromen als onze nachtmerries. Als het om dromen gaat: we praten veel over smart cities of smart villages, maar we zien er nog weinig van op straat. Aan beleidsnota's over open data geen gebrek, maar de gemeentelijke sites met data zijn vaak nauwelijks toegankelijke

kerkhoven van mislukte ambities. De ambities over digitale dienstverlening en één overheid zijn groot, maar de al te fysieke wachtkamers van de stadhuizen zijn nog onverminderd al te vol.

Daar is werk te doen, maar misschien moeten we als overheid ons eerst bekommeren om de mogelijke gevaren, de ICT-nachtmerries. Er zijn enkele meer klassieke overheidstaken: de bescherming van burgers en de zorg voor het publieke domein en een eerlijke marktordening. De consequenties van internet voor de privacy zijn groot. Met het Internet of things dreigt ons hele leven transparant te worden: ons huis, onze reizen, ons werk, ons lichaam. En terwijl wij doorzichtig als glas zijn, blijft het ondoorgrondelijk wie wat weet. Het publieke domein wordt op dit moment bestookt door cyberaanvallen vanuit Rusland en door nepnieuws. We kunnen er maar moeilijk mee omgaan. En de markt wordt bepaald door giganten als Google, Airbnb en Uber. Willen we ons daar aan overleveren? Het lijken grote vragen voor gemeenten in Overijssel. Dat klopt. Toch zijn er keuzes te maken. Door niet al te naïef achter smart hypes aan te lopen. Door onze eigen dienstverlening en processen goed op orde te hebben – er zijn al te veel verhalen over ongeoorloofde datakoppeling in gemeentehuizen. Maar ook door na te denken over eventuele ondersteuning van regionale media – er zal enig tegenwicht moeten komen tegen nepnieuws en de schreeuwende koppen die alleen maar op clicks gericht zijn.

DE GEMEENTEN VAN DE TOEKOMST

Ik heb vier maatschappelijk thema's benoemd die mijns inziens de gemeentelijke agenda in de komende eeuw zullen bepalen. En natuurlijk zijn er allerlei gebeurtenissen die ook veel

aandacht zullen vragen. Net zoals men zich in 1917 niet kon voorstellen wat er in de voorbije eeuw gebeurde, kunnen wij ons onmogelijk indenken dat in de komende honderd jaar de organisatie van de Olympische Spelen in Twentestad een behoorlijke dobber zal blijken, de opening van Guggenheim Steenwijk een groot succes en rassenrellen in Deventer maar net voorkomen zullen worden (en is het even onmogelijk te raden waar deze gebeurtenissen zullen plaatsvinden). Tachtig procent van het bestuurlijke werk gaat over incidenten, en dat zal in 2117 niet anders zijn. Maar de lange lijnen worden gevormd door nieuwe basistechnieken die ons leven in sociaal, economisch en fysiek oogpunt transformeren. Dat zijn langzame processen van aanpassing. We zijn nog steeds bezig met de effecten van de uitvinding van de stoommachine en toepassingen van elektriciteit. En al bestaat ICT nu al een paar decennia, de opgaven ervan zullen ook in 2117 nog aanzienlijk zijn. Als je deze lange lijnen volgt, kom je bij vier opgaven:

De utopische gemeente

Het klimaatverdrag in Parijs, maar ook bijvoorbeeld de ambities als het gaat om circulaire economie, veronderstellen een veel grotere verandering dan wij ons vaak realiseren. We hebben het veel over de kracht van de samenleving en de kracht van burgers. Terecht, maar ik denk dat we onderschatten hoe groot de bijdrage van de overheid zal zijn om die kracht te mobiliseren. We, en dan bedoel ik de samenleving als geheel, zullen dromen moeten realiseren. Dingen waarvan wij nu nog denken dat het utopieën zijn, toestanden die niet bestaan en niet kunnen bestaan. Maar ondanks het feit dat het in 1900 ondenkbaar was dat de hele bevolking meer dan basisonderwijs genoot,

werd er toch aan begonnen. Dat utopische denken zullen we moeten heroveren. Wij gaan dingen realiseren die niet bestaan. We moeten wel. Anders verzuipen we, letterlijk.

Lynn Zebeda: de utopie als enige mogelijkheid

Utopieën hebben vaak een wat negatieve klank. Het is alsof je loze dromen najaagt. Of erger nog, blauwdrukken op wil leggen aan een tegenstribbelende realiteit. Utopieën lijken een snelle route naar mislukking.

Maar... het vreemde van de tijd waarin wij leven is dat de realiteit zelf zo onrealistisch is. Neem klimaatverandering. We weten dat het plaatsvindt, en we weten dat het grote, misschien zelfs rampzalige, gevolgen heeft voor natuur en leefomgeving in grote delen van de wereld – ook in Nederland. En toch kunnen we er, volgens sommige wetenschappers, beter van uitgaan dat we klimaatverandering niet zullen stoppen. Het lukt ons niet, met ons huidige politieke en economische bestel. We programmeren falen. Dat is toch vreemd, als je erover nadentkt?

Vandaar: de utopie als enige mogelijkheid. We moeten dingen realiseren waarvan we denken dat ze niet mogelijk zijn. Hoe doe je dat? En wat zijn de eerste stappen? Ik werk veel met technieken uit design thinking, juist om het blauwdrukdenken te voorkomen. Daarbij onderscheiden we vier fases: sensing, visioning, prototyping en scaling.

Bij sensing zuig je de wereld in je op. Je verplaatst je in de uiteindelijke gebruikers van jouw oplossing: hoe zien zij de wereld? Hoe ervaren zij het probleem? Wat denken experts? De bedoeling van deze stap is om zo diep mogelijk in het vraagstuk te zakken, om

uiteindelijk precies de juiste vraag te kunnen stellen. Visioning is de brainstormfase. Gegeven alle ervaringen en bevindingen uit de eerste fase: hoe kunnen we het vraagstuk oplossen? De wildste ideeën komen dan boven. Zijn ze allemaal haalbaar? Hebben ze allemaal evenveel impact? Nee natuurlijk, maar je moet ergens beginnen. En de realitycheck komt daarna wel...

Bij prototyping kies je een idee uit en bouw je een snelle versie ervan, om al spelenderwijs feedback te krijgen van je eindgebruiker. Het is belangrijk om hier niet te gedetailleerd of perfect te willen zijn. Dat is de valkuil van de vroegere utopieën, die de ideale wereld al beschreven voordat er één spade de grond in was gegaan. Bij prototyping zetten we onvolmaakte ontwerpen in de wereld, puur om te kijken hoe die zal reageren. Welke bezwaren zien mensen? Wat vinden ze leuk, aantrekkelijk, nuttig of lachwekkend? Op die manier kunnen we het idee meteen verbeteren.

Tot slot, scaling: opschalen. In deze fase kijk je met welke strategieën het mogelijk is de bedachte oplossing op grotere schaal in te zetten. Ook hier geldt weer: het is belangrijk om met aandacht te werk te gaan. Overijssel is een aparte provincie. Niet alles werkt overal op dezelfde manier. Maar utopie Overijssel: het is de meest realistische optie.

De empathische gemeente

Er is de laatste jaren enorm veel werk verricht bij de decentralisaties van het sociale domein. Toch staan gemeenten nog maar aan het begin. We hebben een zorgsysteem geërfd dat aan het verkrummen is. Natuurlijk hebben we eerst alle ballen omhooggehouden binnen dat systeem. Maar de komende decennia zullen we de empathische gemeente ontwikkelen.

We zullen tasten hoe we de regie bij de patiënt kunnen krijgen, nadenken over hoe we mensen rechtvaardig en rechtmatig ongelijk kunnen behandelen. Dat is niet makkelijk: het gelijkheidsdenken zit diep geworteld in onze samenleving. Het is echter wel noodzakelijk dat we beter met verschillen leren omgaan.

José Manshanden: de empathische overheid hoeft niet te helpen

De ontwikkeling van een empathische overheid is een hele opgave. We zijn dat verleerd. Aan de ene kant omdat we in een bubbel van hoogopgeleiden leven: we kennen de wereld van 70% van de Nederlanders onvoldoende en soms zelfs helemaal niet. Aan de andere kant omdat we als overheid veel te veel beloven en overnemen van mensen.

We zullen dus iets nieuws moeten leren. Empathie betekent dat we ons invoelen in de ander. Dat is een prachtige menselijke eigenschap. Het is iets anders dan sympathie. Bij sympathie identificeer je je met de ander. Je deelt iets. Dat is bij empathie niet het geval: de ander blijft de ander. Zoals Richard Sennett het zegt: bij een sympathische benadering omarm je iemand, bij een empathische benadering ontmoet je iemand. Bij empathisch contact handelen beide personen elk op eigen voorwaarde. De ander blijft anders – een zelfstandig mens.

Empathie betekent dat de overheid ruggengraat heeft. Je voelt je in in de ander, maar deelt niet per se zijn mening of waarden. Niet elke boze man heeft gelijk, of hij nu wit is of zwart.

Empathie betekent dat we de ander serieus nemen. Een burger is niet per definitie een patiënt, ook niet als er iets niet lekker loopt met hem, of als hij ziek is. Hulp kan behoorlijk arrogant zijn.

Empathie betekent de erkenning van verschil. Je voelt in dat de ander anders is. Die verschillen kunnen ook liggen in het opvangvermogen. Bijvoorbeeld doordat mensen een licht verstandelijke handicap hebben, of ongeletterd zijn. De komende decennia zullen er ook meer zieke mensen zijn, simpelweg omdat de geneeskunst mensen langer met aandoening in leven kan houden. Overigens: er komen ook juist meer vermogenden bij, mensen die veel meer kunnen opvangen. Uniforme rechten op hulp en voorzieningen zijn een last. Ze houden geen rekening met hoe anders mensen en hun mogelijkheden zijn.

We zeggen dan al snel 'maatwerk' – maar realiseren ons vaak niet hoe moeilijk dat is. Maatwerk is namelijk niet dat wat wij denken dat goed is in een specifiek geval. Maatwerk is iets dat ontstaat in contact met de ander, terwijl wij als overheidsdienaren tegelijk onze eigen waarden en die van de gemeenschap overeind houden. Moeilijk? Ja. Ondoenlijk? Nee, iets vergelijkbaars doen we als mens in contact met anderen de hele tijd. Invoelen, onze eigen grenzen bewaken, oordelen, samenleven.

De verbindende gemeente

Grotere tegenstellingen: Nederland gaat eronder gebukt. Het wij-zij-denken floreert, vaak zelfs zonder dat we dat zelf willen. En dat gaat erger worden. En natuurlijk is de nationale overheid daarbij belangrijk, of het nu gaat om inkomensbeleid of regelgeving over vluchtelingen of de toon van het debat. Maar laten we ons niet vergissen. Het uiteindelijke werk wordt in de gemeenten gedaan. Daar komen de mensen elkaar tegen. Daar blijkt de ander niet te vermijden. En daar zult u moeten verbinden – meer dan nu het geval is. Sociale cohesie als kerntaak: gaat u er maar aan staan.

Touria Meliani en Nadia Zerouali: verbinding vraagt kwetsbaarheid

Het Westen zit in het hoofd, andere culturen in de buik. Je ziet het in het beleid. Hoeveel keurige indelingen daar niet gebruikt worden: hoogopgeleid – laagopgeleid, allochtoon – autochtoon, kansarme buurten – rijke stadsdelen. Het is een gordijn aan indelingen en labels. Daarmee 'frame' je de werkelijkheid ook, je schept een eigen realiteit. Ze belemmeren het directe contact.

De Tolhuistuinen wil het contact met de buurt herstellen. Het was een arbeiderswijk. Nu wordt Amsterdam-Noord hip, en zijn er allerlei nieuwe inwoners. Mensen zien hun buurt veranderen. Kunst kan daarbij verbinden. Maar dat moet je niet via het hoofd doen. Doen is belangrijk, niet denken. Ik werk met MBO-studenten van de toneelschool. Hun voorstellingen raken de mensen hier in Buikslotermeer meer dan Shakespeare. De uitvoeringen zijn uitverkocht. Dat vind ik mooi.

Natuurlijk, handelen met de buik kan helemaal fout gaan. Je ziet het bij IS. Als mensen de emotie ongecontroleerd volgen, zijn ze tot afschuwelijke acties in staat.

Maar de buik is ook het begin van verbinding. De buik is een kwetsbare plek. Er is geen harde beschermlaag van bot. Contact vraagt dat je je eigen kwetsbaarheden kent. Je moet zien wat de ander je kan geven. De vluchtelingen kunnen zoveel bijdragen aan Nederland! Maar mensen zien het niet. Contact vraagt ook dat je je kwetsbaarheden toont. Zodat de ander weet wat zijn of haar bijdrage kan zijn. Is dat eng? Natuurlijk. Het gaat om contact met het onbekende. Het is makkelijk om te verbinden met het bekende. Daar zit de uitdaging niet. Het onbekende, de chaos: dat is spannend.

Eten is een mooie metafoor voor verbinding. Kijk naar al de gerechten die we hier in Nederland eten. Hoeveel komen er niet uit verre landen? Je hebt de hele wereld op je bord. Ooit is er iemand geweest die onbekende groenten en fruit uitprobeerde.

De digitale gemeente

Voor ICT geldt de hit van Bachman-Turner Overdrive uit de jaren zeventig: You Ain't Seen Nothin' Yet. Het lastige is, we weten niet precies wat we nog niet gezien hebben. Facebook bestond 15 jaar geleden niet eens, nu kent het 2,7 miljard gebruikers en beïnvloedt het de verkiezingen van het machtigste land op aarde. De ontwikkelingen zijn onvoorspelbaar en zeer snel. Bovendien blijkt ICT ons hele leven te beïnvloeden: het gebruik van de ruimte, de economie, onze sociale relaties. Hoe moeten wij, in Overijssel, ons verhouden tot die onvoorspelbare macht?

Yvonne Zonderop: de digitale gemeente begint bij waarden

We kunnen de ICT-revolutie over ons heen laten komen, of we kunnen er zelf in sturen. We kunnen jammeren over het verlies aan banen door robots, of simpelweg constateren dat niemand weet in welke mate dat zal gebeuren, en zelf nadenken hoe we zouden willen dat robots onze wereld veranderen. Ze kunnen wellicht in de zorg worden ingeschakeld of mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt helpen. De WRR en het Rathenau Instituut bepleitten recent het laatste: een actieve digitale agenda.

Een actieve digitale agenda begint bij waarden: wat zou u willen realiseren ten aanzien van de nieuwe ICT-realiteit? Gaat het u primair om de privacy en de veiligheid van uw inwoners? Of vindt u bereikbaarheid en duurzaamheid belangrijk? Is de prioriteit het

gemak waarmee uw bewoners de diensten van het stadhuis kunnen gebruiken? Of de zorg?

Natuurlijk is er een verschil in macht tussen VNG Overijssel en bijvoorbeeld Google en Facebook. Zeer grote spelers bepalen de digitale realiteit van 2117. Maar dat wil niet zeggen dat u niets kunt doen.

Ten eerste: uw selectie van data is belangrijk. U zult de komende jaren ongetwijfeld meer data over uw inwoners tot uw beschikking krijgen. Door de koppeling van bestanden kunt u ook nieuwe patronen herkennen. Maar... ga er niet zomaar vanuit dat u daarmee de werkelijkheid beter kent. Zelfs als de data betrouwbaar zijn (en dat is af en toe echt wel een issue): kijk ook wat data niet meten. Elke dataverzameling is gebaseerd op keuzes over wat belangrijk is om te meten. Die selectie bepaalt hoe uw problemen worden gedefinieerd. Misschien vindt u wel dingen belangrijk die nu niet worden gemeten.

Ten tweede: uw waarden kunnen ook op gemeentelijk niveau wel degelijk bepalen wat u doet in de digitale realiteit. Focust u op de bescherming van gegevens binnen het stadhuis? Of op experimenten met

digitale platforms van vervoersdiensten? Vindt u het digitale stadhuis belangrijk of de introductie van zorg op afstand, waardoor mensen langer thuis kunnen blijven wonen? Dit zijn belangrijke beslissingen, met forse financiële consequenties.

Het is 2017: hoog tijd dat Overijssel gaat werken aan een actieve digitale agenda voor 2117.

Over 100 jaar...

Honderd jaar vooruitkijken? Natuurlijk kan dat niet. De toekomst is geen geschiedenis. Er zullen heel veel dingen gebeuren die wij met geen mogelijkheid nu kunnen voorspellen. En toch... wat ik heb willen betogen is dat het wel degelijk mogelijk is een paar opgaven nu al te benoemen. En meer... dat dat belangrijke en grote opgaven zullen zijn. En dat het Overijssel mooier zal maken als we nu, vanaf uw verjaardag, met die opgaven bezig zullen gaan. Als we ons niet passief laten meeslepen door de ontwikkelingen die op ons afkomen, maar actief en assertief in Overijssel gaan werken aan de utopische, de digitale, de verbindende en de empathische gemeente.

**Hans Peter Benschop, Trendbureau
Overijssel , 21 maart 2017**